

Király Zoltán a parlamentről

Király Zoltán (1948) az MTV Szegedi Körzeti Stúdiójának szerkesztő-riportere. 1985 óta országgyűlési képviselő. Részleteket közlünk a JATE Bölcsészkarán 1987. október 15-én elhangzott beszélgetésből. Az estet Dlusztus Imre vezette.

K: Amikor a hipofízis ügyben interpellált a parlamentben gondolt-e arra, hogy "megfúrja" az egészségügyi minisztert?

V: Amikor felkészültem természetesen ez is megfordult a fejemben hiszen az interpelláció olyan jogintézmény, amellyel a polgári parlamentarizmus keretei között meg lehet bizonyítani a minisztert. Vagy legalábbis bizalmatlanságot lehet nyilvánítani iránta. Persze tudom hol élek, hogy nálunk ezzel nem tudom megbuktatni az egészségügyi minisztert. Ebben az ügyben nem is ez volt számomra a fontos. A per alatt tudomásomra jutott majd bővebben is tájékoztattam arról, hogy egy állami cég törvénysértő módon - s az Egészségügyi Minisztérium engedélyével - hipofízist ad el külföldre, tehát ezzel kereskedik.

K: Bocsásson meg, hogy kiegészítem: az 1972-es egészségügyi törvényről van szó; ez tételesen kimondja, hogy nem szabad eladni emberi szerveket, szöveteket, a hipofízis pedig az.

V: Így van s éppen ezért nyugodt lélekkel adtam be az interpellációt, merthogy törvénysértés történik. Nomármost az interpellációnak a következő a menete. A képviselő - 3 példányban - benyújtja az interpellációt. A parlament elnöke ezt bejegyzí az interpellációs könyvbe, majd eljuttatja az érintetthez és kítűzi az interpelláció elmondásának valamint a válasz megadásának az időpontját. Legalábbis ennek így kellene történnie. Ehhez képest nálunk az történt, hogy a parlament elnöke megkért, hogy szíveskedjek már befáradni hozzá. Természetesen bementem. Sejtettem mit akar mondani, de úgy véltem az interpellációmban leírt tényanyag alapján nem tagadhatja meg az interpellálást. Ezt csak azért említem, mert előtte két esetben már megtette.

K: Az mi volt?

V: Az egyik a Tájékoztatási Hivatal elnökéhez szólt és Csernobilhoz kötődött. Azt kérdeztem volna, milyen alapon nem engedélyik, hogy a vidéki újságokban, Tv-ben foglalkozzunk azzal a helyzettel, ami a csernobili esemény hatásaképpen ott helyben kialakult. A másik pedig Lázár Györgyhez, a kormány elnökéhez szólt volna, hogy az 1985-ös esztendő és a 86-os év indulása szerint a VII. ötéves terv számai, célkitűzései nem éppen látszanak megvalósulni. Ezért - mivel itt is törvényről van szó - féltő, hogy törvénysértés következik be. Nem kellene a parlamentnek módosítani a tervszámokat? Mert ha nem tesszük meg a kormány maga is törvénysértést követ el. Erre a parlament elnöke - a telefonba - úgy válaszolt nekem: "Nehogy azt higgye, hogy a kormány elnöke erre magának válaszolni fog!" - és lecsapta a kagylót. Nos ez volt a két elutasított interpellációm. A hipofízis ügyben viszont ezt nem lehetett megtenni. Én is jobban ragaszkodtam hozzá, főleg azért, mert az 1986 nyarán megújított az interpellációs jogot is korlátozó ügyrend után ez volt az első interpelláció. Itt aztán tényleg

törvénytől volt szó s nekem fontos volt, hogy ezt szóvá tegyem. Azt hiszem az elnökünk is érezte, hogy ebbe formailag nem lehet belekötni, mindenesetre javasolta: adjam be inkább az Alkotmányjogi Tanácshoz. Én azonban kitartottam az interpelláció mellett. Erre azt mondta, akkor beszéljem meg a dolgot Medve László egészségügyi miniszterrel. Fölhívta őt telefonon, mondta, hogy itt a Király, megy hozzá, beszéljük meg az ügyet és utána tájékoztassuk őt arról, hogy mire jutottunk. Elmentem a miniszterhez. Ő ugyanazt mondta el nekem, mint amit aztán a Parlamentben is, tehát tisztességes volt a dolog, csak hát - mondtam neki - nem erről van szó, én nem erről kérdezek. Szóval kellemesen elbeszélgettünk - még a Celladom is szóba került - de azt hiszem nem egy malomban őrlöttünk. Végülis azt mondta: politikai kérdés is, hogy el fogom-e fogadni az ő választát. (Történt ez a parlamenti ülés előtt.) Gyorsan végiggondoltam az egészet. Tudtam, hogy Sárkány elvtársat tájékoztatnunk kell a megbeszélésünk eredményéről. Tudtam, hogy ha nem fogadom el előre a választ, akkor Sárkány elvtárs közli velem, hogy nem interpellálhatok. Ha pedig nem interpellálhatok és én ezt elfogadom, akkor megérdeklődök, s akkor máskor is ez lesz a válasz, hogy nem, nem, nem. Ha meg azt mondom, hogy márpedig én interpellálok - miközben ő azt mondta, hogy nem lehet - akkor abból országos botrány lesz, mert akkor én felállok az ülés kezdetén és azt mondom, hogy kérem engem nem engedtek interpellálni. Ez akárhogy is nézem, botrány. Én ezt nem akartam, s úgy döntöttem, hogy el fogom fogadni a miniszter választát. Számomra sokkal fontosabb volt, hogy elhangozzék az interpelláció. Bevallom őszintén, hogy ez az én felfogásom szerint megalkuvás volt - ezért képletesen szembe is köptem magam otthon a tükörben - de így utólag sem érzek lelkiismeretfurdalást és nem vádolom magam, mert úgy érzem, hogy megérte a dolog.

K: Akik részletesen ismerik az ügyet - itt most a László professzor elleni büntető eljárásról van szó - azok értő fülekkel hallgatták Medve László választát az Ön interpellációjára. Abból egyértelműen kiderült, hogy hazudott. Azért merem ilyen kategorikusan kijelenteni, hogy hazudott, mert az elsőfokú bírósági ítéletben, (ezt a Csongrád Megyei Bíróság Exterde Tihor Bírósága hozta) megfogalmazódott, hogy mind a Medimpex, mind pedig a Humán Oltóanyagtermelő Vállalat (ez egy gödöllői cég) törvénytelen ségét követett el, de mivel ez nem a László-pernek tárgya ezért ez ügyben nem hozhat semmiféle rendelkezést, ítéletet a bíróság. Medve László viszont azt állította, hogy illetékes szervek megvizsgálták ennek a két cégnek a tevékenységét és mindkettőét megfelelőnek, törvényesnek tartotta. Mi ez, ha nem hazugság?

V: Végülis én ezt nem vállaltam. Tudniillik, ha egyszer már kimondtam azt, hogy igen, el fogom fogadni a választ, tartanom kellett magam ehhez. Ha ennek ellenére nem fogadom el a választát, akkor lehet, hogy belebukik a miniszter. De ez sokkal nagyobb politikai botrány lett volna, s lehet, hogy többet ártott volna a jó ügynek. Inkább én alkudtam meg, de úgy érzem, hogy megérte, mert politikai vihart kavarni nem lett volna jó és nekem nem is szándékom, hogy mindenáron botrányokat csináljak.

K: Véleménye szerint van-e esély arra, hogy parlamenti úton megváltoztassuk ezt az elavult sajtóirányítást, amelyben az állami

paternalizmus nyilvánul meg s mind a beosztott dolgozóit mind az újság olvasóit tökéletesen infantilizálni szándékozik?

V: Nem szeretném túlbecsülni a parlament szerepét és lehetőségeit, de azért azt nyugodtan elmondhatom, hogy lényegesen több lehetőségünk volna, lenne - s remélem lesz is a parlamentnek - mint ahogy ez eddig megnyilatkozott a parlament munkájában és a parlamenten kívül, a közéletben is - amit egyébként úgy nevezünk, hogy szocialista demokrácia. Mit értek én ez alatt a parlamentet illetően? Érdekes módon ezt éppen Sarlós elvtárs fogalmazta meg számomra is elfogadhatóan egy bizottsági ülésen, mert ott is felmerült a képviselők felelőssége, a parlament "hatalma". Sarlós elvtárs ezekre úgy válaszolt, hogy a képviselői felelősséget úgy kell értelmezni, hogy a parlament bármilyen törvényt megalkothat és ezért nem tartozik felelősséggel senkinek, csak önmagának (ha szigorúan jogi kategóriákban gondolkodunk és nem abban, amit a hazához a néphez való felelősség alatt értünk). Tehát ezt a felelősséget nem kell senkinek nyomasztóan magára vennie, mint azt itt egyesek teszik. Másrészt pedig itt arról is szó van, hogy bár a parlament nem akar kormányozni, ámde a hatalommal, ami megadatott neki, igenis élni akar. Mit tagadjam fura volt ezt éppen tőle hallani, aki eddig egészen más gyakorlatot követett. Kicsit azt is jelezte ez számomra, hogy vagy nincs kellő értékrend a politikai életünkben sem, vagy erőteljesen jelentkezik a meghasonlottság, vagy nagyon könnyen tudunk egyik széljárásról a másikra átállni. Önmagában azt, amit mondott a parlamentről ugyanakkor szeretném itt kihangsúlyozni: hogy igenis gyakorolni akarja a parlament a hatalmát. Mert néhányszor elmondtam már, hogy annak nem látom értelmét, hogy a Központi Bizottság eldönt valamit, nekem meg az a dolgom, hogy a parlamentben emellett fölemeljem a kezem és megszavazzam. Így nem. A minimum az, hogy beavassanak. Tudom ez elég rosszul hangzik, mert ez megint bizonyos politikai zsargon, hogy BEAVATNI az embereket, de ez a gyakorlatban mindig csak szűk csoportokat jelent, és így a szűk csoportok hatalmát. Az én értelmezésem szerint viszont: ha a parlament az ország nyilvánossága, akkor az ország nyilvánosságát kell beavatni. A mostani nyilvánosság nem jó. A Központi Bizottságnál születnek a lényegi döntések, de hogy milyen egymástól eltérő csoportok vannak - mert ott is vannak csoportok, ez nyilvánvaló - hogy ki milyen álláspontot képvisel egy-egy fontos döntés során, nem jut el a közvéleményhez. Ha tudnám, hogy ki mit képvisel, akkor oda tudnék állni valamelyik mellé, vagy valamelyik mellett tudnék érvelni a parlamentben. Így azonban nincs lehetőségem rá. Nem mi döntünk, hanem mások. A nyilvánvalóan meglévő érdekkülönbségek sem a parlamentben kerülnek felszínre és nem is ott oldódnak föl. Tulajdonképpen fel sem oldódnak. Szóval én a pluralista érdekek nyílt ütköztetésében látom a parlament lehetőségét és abban, hogy a nem kellően működő önkontroll helyett a legfelső politika számára érdemi kontroll lehessen. Ezért hiszek a parlamentben, persze nem egyedülként és nem csodaszerként. Sokkal inkább az kell, hogy a politikai intézményrendszer egésze korszerűsödjék, hogy ez a tájékoztatást, a nyilvánosságot is megnyomorító paternalista szemlélet tovább ne uralkodjék. Mert ez a szemlélet és gyakorlat az, amely így fogalmaz: "a mi népünk még nem elég érett ennek a

politikának, a demokráciának a megélésére és gyakorlására", majd hozzáteszi: "habár lehet, hogy már eljött az ideje, hogy megtanítsuk a mi népünket, hogy éljen a demokratikus jogaival". Szóval, hogy ez a szemlélet ne uralkodhasson tovább, ezért van szükség a parlament szerepének és gyakorlatának megújítására s a nyilvánosság reformjára is.

K: Legutóbb milyen cél reményében tett "hűségnyilatkozatot" Grósz Károlynak?

V: Számomra a parlament mindig olyan, mint egy televíziós előadás. Az utolsó pillanatig készülök és nem tudom, hogy hozzá fogok-e szólni, vagy nem s hogy miképpen fogalmazom meg a mondandómat. De még néhány előrebecsültetés szükséges, hogy érthetőbb legyen a dolog. Az idén fejeztem be a politikai főiskolai tanulmányaimat s az utolsó félévet Budapesten töltve elég sok eszmecserén vettem részt. Reformközgazdászokkal, képviselőtársakkal beszélgetve az a meggyőződés alakult ki bennem, hogy itt nálunk tulajdonképpen gazdasági válság van. Az ebből való kilábaláshoz - hogy érdemi intézkedések születhessenek - pedig egy válságkormányra lenne szükség. Nyilván ez a kormány, ami most van - 1987 tavaszán - ez nem felel meg ennek a követelménynek. Sőt valahol előidézője volt a jelenlegi helyzetnek. Kérdeztem tehát alkotmányjogászokat afelől, hogy miként lehetne bizalmatlansági indítványt előterjeszteni. Kiderült, hogy nem lehet. A mi ügyrendünkben erről nem esik szó, így aztán nem is tudtam hol elkezdni a dolgot. Közben az MSZMP KB meghozta a döntését a személyi kérdésekben s nyílt titok volt, hogy ezekben a parlament is dönteni fog. Az ülészek reggelére összehívtak bennünket párttagokat. (időnként összehívják ezt a parlamenti pártfrakciót, de nem az ügyek megvitatására, hanem azért, hogy támogassuk, szavazzuk meg a beterjesztett javaslatot. Nem utasítás ez de hát ugye...) Tudtam, hogy ezen az összejövetelen a személyi változásokat jelentik be és kérik abban a támogatásunkat s meg kell mondanom, hogy nem értettem egyet ezekkel a változtatásokkal. Azért nem, mert öncélúnak, a felelősség elkenésének tűnt ez az egész, mert nem történt érdemi, nyilvános parlamenti elemzés az elmúlt 10-15 év gazdaságpolitikai történéseiről, irányításáról. Egy ilyen, alapos elemzés ugyanis csak arra a következtetésre juthat, hogy itt radikális fordulatra van szükség. Erre az elemző munkára kell építeni egy koncepciót, programot s ha ez megvan le kell vonni a személyi konzekvenciákat, meg kell keresni azokat az embereket, vezetőket, akik tenni tudnak ennek a programnak a megvalósításáért - s persze az elmúlt évtized hibás döntéseiben nincs szerepük. E gondolatmenet alapján éreztem úgy, hogy az új miniszterelnök kinevezésével a gombhoz varrjuk a kabátot. S mivel nálunk szinte teljesen összefonódik a párt és az állami tisztség ezen a szinten - nem tartottam érdemi változtatásnak, ami bekövetkezett. Azért, mert az új felelős posztra kinevezettek előző - ugyancsak felelős posztjukon - éppúgy egy hibásnak bizonyult gazdaságpolitikai gyakorlatot képviseltek posztjuk tekintélyének teljes súlyával. Semmi garanciája nincs annak, hogy ezek után váltani tudnak és 180°-os fordulattal, egy radikális reformfordulat mellé állnak. S egyáltalán, miért kényszerítjük őket arra, hogy ellentétesen cselekedjenek, mint eddig. Ezen az alapon szerettem volna kérni a pártfrakciótól, hogy szabadítsuk fel magunkat a pártfegyelem kötelékei alól és mindenki

a saját legjobb lelkiismerete szerint szavazhasson a személyi javaslatokról. Ennek elmondására nem került, nem kerülhetett sor, mert a pártfrakció vezetője eleve bejelentette: természetesen nem nyitunk vitát erről, mert a Központi Bizottság már döntött és bennünket a pártfegyelem kötelez... csak szeretne bennünket arról tájékoztatni, hogy milyen személyi változásokról döntött a KB. S aztán elmondta mindazt, amiről előtte való nap a párttagokat már tájékoztatták illetve már bemondott a SZER. Szóval - formálisan - mi képviselők tudtuk meg legutoljára. Nekünk az a dolgunk, hogy legitimáljuk mindezt. Mindezt azért mondtam el, hogy ne lehessen félremagyarázni az én "hűségnyilatkozatomat", amit Grósz Károlynak tettem. Mert a fentiek szerinti kritikus alapállásból szemléltem az új miniszterelnök tevékenységét kinevezésétől. Parlamenti felszólalásra az utolsó pillanatban jelentkeztem s azt előre eldöntöttem, hogy csak a miniszterelnöki expozé meghallgatása után írom meg a hozzászólásomat. Hát így történt, hogy a miniszterelnök székfoglaló beszédében nagyon fontos dolgokat mondott ki, amelyeket én örömmel erősítettem meg. Tehát nem elsősorban Grósz Károly személyét, hanem az általa megfogalmazott programot. Hogy nem kívánja megkerülni a felelősség kérdését sem, de ebben a legfontosabbnak tartja a tudományos alaposságú vizsgálódást, amely feltárja az elmúlt évtized gazdaságirányításának hibáit. Persze egy ilyen elemző munka el kell hogy jusson a személyes felelősséghez is, csak hogy ne a személyekkel kezdjük. Ez elég pontosan kihallatszott a mondandójából. Továbbá az, hogy fel kell oldani a magánszférával szembeni ideológiai görcsöket. Egyszerűen esélyegyenlőséget kell teremteni minden szféra számára a gazdaságon belüli kapcsolatokban. Ezzel is egyetérttek. S egészen egyszerűen úgy érzem, hogy ez a kormány valóban önállóan akar politizálni, szemben az eddigi gyakorlattal. Mindezeket én nagyon fontosnak tartom megfogalmazni, amikor is ilyen rettentő nehéz éveknak nézünk elébe.

Az egy külön dolog, hogy Grósz Károly személyisége, eddigi munkastílusa, őszintesége igen nagy személyes szimpátiát is kiváltott bennem, s nem csak énbennem. Ettől is lett ez kormányfői program. S a jövőre nézve én alapvető fontosnak tartom, hogy a parlament először a kormányfőt nevezze ki, s ő választhassa meg kormánya tagjait illetve terjessze a parlament elé jóváhagyásra. Akkor más lesz a kormányfői, de más lesz a miniszteri felelősség is, ami most kevésbé jellemző. Azt a kormányt már valóban a parlament fogja kinevezni-megválasztani s ha a kormányprogram nem válik be, akkor a parlamentben nyugodtan előterjeszthetünk majd bizalmatlansági indítványt s menthetünk fel egy egész kormányt. Nos ezt tartalmazza az én ún. hűségnyilatkozatom, nem elsősorban a személynek szólva, hanem a koncepciónak, amit képvisel és megvalósítani szándékozik. A hűségnyilatkozattal kifejezésre juttattam azt is, hogy én ezt támogatom, mert egyre jobban érzem, hogy vannak ennek ellenfelei. Igenis jelen vannak a visszahúzó erők, amelyek ez ellen igyekeznek tenni. Most még nem annyira nyíltan, de ahogy nehezebb lesz a helyzet, egyre erőteljesebben meg fognak szólalni. Fontos tehát, hogy a kormányfő érezze, a parlament is mellette van. Egyetlen valóságos támasza a konzervatívok ellen csak a parlament lehet.

